

Dhr. ir. R.F. May

Natuurbeheer op golfbanen: Beplantingen

Golf en natuur bijten elkaar niet. In tegendeel, wanneer rekening wordt gehouden met beide aspecten, dan levert dit een meerwaarde op voor de baan. Eerder werd in Greenkeeper, in de serie natuurbeheer op golfbanen, ingegaan op poelen (nr. 6, 1997). In dit deel van de serie zal het gaan over de beplantingen die deel uit kunnen maken van uw golfbaan. In dit artikel willen we u enkele eenvoudige, praktische voorbeelden van (on)mogelijkheden 'in het veld' aanreiken.

Bos, beplantingen, golf en natuur
Beplantingen kunnen belangrijke functies hebben voor het golfspel. Door het gericht aanleggen van beplantingen, zoals bos en struweel, krijgt de baan structuur. Solitaire bomen of boomgroepen kunnen hierbij ondersteuning bieden aan de golfer als herkenningspunt van bijvoorbeeld de speellijn of de locatie van de green. Beplantingen zorgen voor beschutting tegen wind, regen, zon en rondvliegende ballen. Op sommige plaatsen kunnen beplantingen echter ook ongewenst zijn, bijvoorbeeld in verband met beschaduwing en bladval op de green.

Golfterreinen kunnen veel natuurwaarden bevatten. Dat kan de belevingswaarde en aantrekkelijkheid van uw terrein vergroten. Natuurlijke elementen in het terrein, en in het bijzonder natuurlijke beplantingen, hebben hierbij een belangrijke functie. Door de variatie in structuur, zowel horizontaal als verticaal, bieden beplantingen plaats aan veel soorten planten en dieren. Met name geleidelijke overgangen van beplantingen naar grasland en structuurrijke begroeiingen bieden vogels (Paapje, Boomvalk), zoogdieren (Egel, Hermelijn) en vlinders (Oranjepipje, Boomblauwtje) voedsel (bloemen, bessen, blad) en plaats voor dekking. Gesloten beplantingen bieden veel diersoorten tevens nestgelegenheid.

Van bos tot boom

Beplantingen zijn te vinden in verschillende verschijningsvormen, te weten bos, struweel, singels, en boomgroepen, laanbomen en solitaire bomen. Elk heeft zo zijn eigen kansen en mogelijkheden voor de natuur.

Bossen vormen relatief grote eenheden van minimaal 0,5 ha, met een minimale

breedte van circa 30 meter. De minimale lengte is dan ruim 150 meter. Bos heeft een minimale kroonbedekking van 60%. Bij een voldoende groot oppervlakte ontstaat in de boskern een typisch bosklimaat, dat waardevol is voor veel aan bos gebonden planten- en diersoorten (Boomklever, Eekhoorn). Bos is opgebouwd uit een boomlaag, waarin soorten zoals Eik, Beuk, Es of Grove den alleen of gemengd voorkomen. Indien er tevens gelaagdheid in het bos aanwezig is, in de vorm van een struik- en een kruidlaag, versterkt dit de natuurwaarde van het bos. Dit biedt dekking en voedsel aan veel zogenaamde 'bossoorten'.

Struweel bestaat uit een houtige, struikachtige begroeiing met een hoogte van 1 tot 5 meter. De oppervlakte is minimaal 15 m², de breedte minimaal 5 meter. Het struweel kan aangeplant zijn of van nature zijn ontstaan. Struwelen die bestaan uit inheemse soorten kunnen hoge natuurwaarden herbergen. Ondoordringbare soorten, zoals Eenstijlige meidoorn, Hulst en Wegedoorn, bieden veel diersoorten nest- en schuilgelegenheid. Besdragende struiksoorten, zoals Gewone vlier, Lijsterbes en Hondsrös, leveren zoogdieren, vogels en insecten in het najaar een rijke voedselbron. Bloemrijke soorten, zoals Gelderse roos, Sleedoorn en Egelantier, vormen een voedselbron voor insecten (bijen, vlinders).

Singels zijn relatief smalle beplantingsstroken met een van oorsprong kerende en/of geleidende functie. Singels kunnen verschillende verschijningsvormen hebben, te weten hakhout, bosstroken, singels van bomen en struiken en singels van struiken. Hakhout bestaat meestal uit snelgroeende soorten als wilg en els, of de meest bekende vorm met

Zomereik. Singels kunnen opgebouwd zijn uit allerlei soorten inheemse bomen en struiken. Singels worden door veel diersoorten gebruikt als 'snelweg' (vleermuizen, marterachtigen) en als rust- en schuilplaats (Hermelijn, Patrijs).

Een boomgroep wordt gevormd door een aantal bomen die als groep volledig kunnen uitgroeien, waarbij de minimale oppervlakte 100 m² is bij een minimale breedte van 10 meter. Laanbomen worden gekenmerkt door een rij van bomen langs een weg of laan. Laanbomen worden door vleermuizen en vogels gebruikt als oriëntatie om langs te vliegen.

Daarnaast benutten vogels de bomen als plaats om voedsel te zoeken of te nestelen. Solitaire bomen zijn alleenstaande bomen, zoals Zomereik en Beuk, die de kans krijgen geheel uit te groeien. Ze worden door roofvogels gebruikt als uitkijkpost en als herkenningspunt voor vlinders. Boomgroepen, laanbomen en solitaire bomen hebben naast deze natuurwaarden ook een belangrijke visuele waarde.

Van last tot lust

Om de kansen voor de natuur in harmonie met het golfspel te benutten en uit te buiten, zijn een planmatige inrichting en beheer belangrijk. Zo verkrijgt u een optimaal resultaat en een efficiënte besteding van de beschikbare uren, en dus een besparing op het beheer van de golfbaan. Een planmatige aanpak heeft goede kans van slagen als rekening wordt gehouden met een aantal algemene uitgangspunten en specifieke aandachtspunten. De algemene uitgangspunten, zoals golftechnische aspecten, praktische uitvoerbaarheid en (financiële) haalbaarheid zijn hierbij kader-schep-

Tip 1: aanleg van beplantingen

Bij het transport en de opslag van plantsoen gaat de conditie van de planten sterk achteruit. Als het plantsoen langer opgeslagen moet worden, zorg er dan voor dat de kluit niet uitdroogt, en beschut het materiaal tegen zon en wind. Het is dus van groot belang om snel te planten. De beste periode van aanplant is van januari tot maart. Behandel het plantsoen zorgvuldig voor, tijdens en na het planten. Ondanks snelle actie en voorzorgmaatregelen komt het altijd voor dat een deel van de planten het niet overleeft. Houdt hierom rekening met een standaard inboet van 20%.

pend. Naast de uitgangspunten dient er rekening gehouden te worden met specifieke terrein-eigen aandachtspunten, en de daaruit afgeleide doelstellingen. De aandachtspunten zijn richting-gevend voor de inrichting en het beheer. Met deze randvoorwaarden in het achterhoofd, kunnen inrichting en beheer gericht worden uitgewerkt. En kunnen praktische richtlijnen opgesteld worden ten aanzien van het uit te voeren beheer.

In de wetgeving zijn een aantal zaken vastgelegd die betrekking hebben op de instandhouding van bos (Boswet) en de bescherming van diersoorten (Flora- en

Faunawet). De belangrijkste bepalingen in de Boswet zijn de meldings- en herplantplicht bij vellingen en het kapverbod die opgelegd kan worden indien de velling leidt tot schade aan natuur- en landschapsschoon (in de praktijk bij vellingen groter dan 5 ha). Na velling ontstaat altijd een herplantverplichting (verplichting tot herbebossing binnen 3 jaar). De Flora- en Faunawet beschermt alle in Nederland voorkomende inheemse vogels en zoogdieren, met uitzondering van enkele bejaagbare soorten. Ook is in de wet vastgelegd dat bepaalde plaatsen waar een zeldzame soort leeft kunnen worden aangewezen als beschermde leefomgeving.

Welk type beplanting zich op een bepaalde plaats spontaan zal ontwikkelen of welke aangeplante soorten het goed of slecht zullen doen, is afhankelijk van een scala aan factoren die te vangen zijn onder de noemer 'standplaats'. De standplaats wordt bepaald door de ligging van het terrein in Nederland, de soort bodem en de grondwaterstand. Het is van groot belang bij het aanleggen van beplantingen, dat hier rekening mee wordt gehouden. Als de boom- en struiksoorten niet aansluiten bij de standplaats, dan kan dit zelfs betekenen dat al het werk voor niets was! Hier dient ook terdege rekening mee worden gehouden bij de aanleg van een golfterrein. In een aantal gevallen is het voorgekomen dat, om reliëf te creëren op een golfterrein, de toplaag werd verwijderd. Deze toplaag is rijk aan nutriënten, en is van groot belang voor de ontwikkeling van beplantingen. Waar u beplantingen wilt realiseren, is het dus raadzaam om de bodem en toplaag op geschiktheid en mogelijkheden te beoordelen.

Eén van de belangrijkste eisen die diersoorten stellen aan hun omgeving, is het voorkomen van voldoende oppervlakte als leefgebied. Als u planten- en diersoorten die typisch zijn voor bos en beplantingen op uw terrein wilt, dienen zo groot mogelijke eenheden beplantingen gerealiseerd te worden. Als de beplantingen te klein van oppervlakte of te smal worden, dan bestaat het gevaar dat het terrein voor deze soorten ongeschikt en/of te versnipperd raakt. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan doordat de dichtheid van paden in het terrein erg hoog is. Dit heeft nadelige gevolgen voor met

Tip 2: bestrijding van ongewenste soorten

Opslag van ongewenste soorten kan het best verwijderd worden door ze af te zetten bij de grond. Het beste tijdstip om dit te doen is van februari tot maart of van juni tot augustus. Bij de Berk komt in het voorjaar een sterke sapstroom op gang. Als deze soort ongewenst is en afgezet wordt, 'bloedt' deze daarna vanzelf dood. Bij soorten als Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik kan de stobbe eventueel nog ingesmeerd worden met Roundup. Kijk wel uit met dit chemische middel; ook andere planten worden ermee gedood!

name kleine dieren, zoals spitsmuizen en insecten.

De natuurwaarde van beplantingen wordt sterk verhoogd indien deze zijn opgebouwd uit inheemse soorten. Exoten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en Douglasspar, kunnen zich sterk vermeerderen, soms zelfs ten koste van inheemse soorten. Om de natuurwaarde van de beplantingen te verhogen dient aangeplant te worden met bomen en struiken die van nature in de omgeving thuis horen. Als ook nog groepsgewijs aangeplant wordt en ruimte wordt gelaten voor spontane vestiging van inheemse soorten versterkt dit de natuurwaarde. Of aanwezige exoten al dan niet worden getolereerd hangt af van de functie die ze moeten vervullen. Amerikaanse eik bijvoorbeeld kleurt zeer fraai in het najaar, maar breidt zich ook

Tip 3: snoeien, dunnen en kappen

Met maatregelen als snoeien, dunnen en kappen kan meer variatie in de beplantingen worden gecreëerd. Bij het snoeien van bomen en struiken mag maximaal 20% van de bladmassa verwijderd worden. Snoeien dient jaarlijks van februari tot april of augustus tot december te gebeuren. Hakhout dient eens in de 5 tot 10 jaar in het geheel te worden afgezet, in de periode november tot januari. Dunnen en kappen dient te gebeuren van november tot februari. Denk hierbij aan de kapmelding: minimaal 1 maand en maximaal 1 jaar van te voren aanmelden!

erg makkelijk uit. Als exoten een bedreiging gaan vormen voor de inheemse flora en fauna wordt geadviseerd ze te verwijderen, omdat anders niet de nagestreefde optimale natuurwaarde wordt bereikt.

Beplantingen krijgen meer variatie door een afwisseling in open en meer gesloten plekken te creëren en geleidelijke overgangen van bos naar meer open terrein te realiseren. Beplantingen kunnen zo zeer veel plaats bieden aan veel verschillende diersoorten. Een structuurrijke opbouw kan worden verkregen door te beheren op basis van kleinschalige ingrepen. Zo wordt een mozaïek van opgaand bos afgewisseld met open plekken en struweel. De diversiteit van planten- en diersoorten in het terrein kan nog verder vergroot door overgangen tussen bos en aangrenzend grasland via een zone met mantel- en zoomvegetaties te ontwikkelen. Voor de landingsgebieden langs bosranden dient een goed compromis gevonden te worden tussen enerzijds het bespeelbaar houden van de baan en

anderzijds vanuit de natuur wenselijke structuurrijke opbouw van het bos en het voorkomen van mantel- en zoomvegetaties.

Holle bomen alsmede staande en liggend dood hout vormen belangrijke schuilplaatsen voor veel soorten vogels (spechten) en zoogdieren (Bosmuis, Egel). Op plaatsen waar dat het golfspel niet hindert, geen gevaar oplevert voor spelers en beheerders en visueel niet storend is, hoeven holle bomen en staande of omgevallen dode bomen niet verwijderd te worden. Takken en snoeiafval (bijvoorbeeld van het hakhout) kunnen op rillen of stapels worden gelegd.

Zoals hierboven is geschetst, zijn er vele mogelijkheden om de natuurwaarde van uw golfterrein te verhogen. Veelal zijn eenvoudige aanpassingen aan het beheer voldoende om dit te realiseren. Als u een goed compromis kunt vinden tussen enerzijds het bespeelbaar houden van de baan en anderzijds het vergroten van de natuurwaarde van uw terrein, kan dit de belevingswaarde en aantrekkelijk-

heid van uw golfterrein vergroten. Middels de 'last' van een inrichting- en beheerplan, de wetgeving en ecologische kennis wordt uw golfterrein een lust voor mens, plant en dier!

*Dhr. Raaymakers is werkzaam bij De Groene Ruimte, bureau voor ecologisch onderzoek en beheerplanning
Schoolstraat 3, Postbus 400, 6700 AK Wageningen
tel.: 0317-423969/421612,
fax: 0317-418758, E-mail: dgr@dgr.nl*

Nunspeetse Golf & Country Club

Is een toonaangevende golfbaan/businessclub van internationale allure op een Veluws landgoed en behoort qua uitstraling, kwaliteit en service tot de top van Nederland. Om dit te bereiken wordt voortdurend met veel enthousiasme gewerkt aan verdere verbetering van de kwaliteit van de baan.

Ter versterking en uitbreiding van het team hebben wij plaats voor:

Monteur/greenkeeper m/v

De voornaamste taken behorende bij deze functie zijn:

- Verantwoordelijk voor de uitvoering van alle onderhouds en service werkzaamheden aan ons uitgebreide machinepark.
- Opstellen van onderhoudsplanningen
- Het zelfstandig uitvoeren van administratie t.b.v onderhoud
- Zelfstandig uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan ons computergestuurde beregenings systeem
- Meewerken in het team greenkeepers in het onderhoud van de golfcourse

Voor de functie gelden de volgende eisen:

- Voltuigde opleiding als monteur
- In bezit van Las diploma
- Ervaring in het onderhouden van landbouw cq tuinbouw machines.
- Goede kennis motor en elektro techniek
- Bekend met hydraulische systemen.

Greenkeeper/terreinmedewerker m/v

Functie:

De voornaamste taken behorende bij deze functie zijn:

- Samen met uw collega-greenkeepers bent u verantwoordelijk voor een vaktechnisch optimale verzorging van de golfcourse

Profiel:

Voor deze functie gelden de volgende eisen:

- U hebt een aantal jaren praktische ervaring in het greenkeepings/groenverzorgingsvak. Toont initiatief en kunt zowel zelfstandig als in team verband werken.

Arbeidsvoorwaarde:

Wij bieden u een passend salaris en goede studie mogelijkheden, die overeenkomstig zijn met de zwaarte en inhoud van de functie.

Sollicitaties:

Als u aan boven staande eisen voldoet stuur dan uw sollicitatie met CV en recente pasfoto naar:

Nunspeetse Golf en Country Club B.V.

T.a.v: E. Seijn

Postbus 260

8070 AG Nunspeet

E. mail: e.seijn@nunspeetsegolf